

Jūlija Gušča (Rīgas Tehniskā universitāte, Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūts)
**IZAICINĀJUMI ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANAS SEKTORĀ: RESURSU
 ATGŪŠANAS POTENCIĀLS VESELĪBAS APRŪPES IESTĀDĒS**

Atslēgas vārdi: *aprites ekonomika, atkritumi, veselības aprūpes iestādes.*

Aprites ekonomika virza mūsu šībrīža ierasto lineārās ekonomiskās izaugsmes sistēmu jaunā virzienā – atkritumu novēršanā un no atkritumiem atgūto materiālu izmantošanā jaunu produktu ražošanai. Ierasti atkritumu atgūšanas potenciāls tiek saistīts ar cieta sadzīves atkritumu klasi, ko raksturo vairāki aspekti:

- regulārs, samērā viegli prognozējams atkritumu plūsmas daudzums;
- samērā viegli prognozējams atkritumu plūsmas sastāvs, t. sk. zemāks risks bīstamu atkritumu iekļūšanai atkritumu plūsmā;
- pieejama infrastruktūra savāktās atkritumu plūsmas pāršķirošanai.

Līdz šim nav detalizēti pētīts veselības aprūpes iestādēs radīto atkritumu atgūšanas potenciāls. Tajās līdz pat 85% no kopējās atkritumu plūsmas veido nebīstamie atkritumi (šķirojamie atkritumi (papīrs, plastmasa, stikls, pārtikas atlikumi) un jauktie sadzīves nebīstamie atkritumi), bet atlikušo daļu veido bīstamie veselības aprūpes atkritumi. Saskaņā ar Pasaules Veselības organizācijas definēto klasifikāciju medicīnas atkritumi ir atkritumi, kas rodas cilvēku un dzīvnieku izmeklēšanas, aprūpes un imunizācijas procesos. Savukārt veselības aprūpes atkritumu termins ir plašāks – atkritumi, kas veidojas veselības aprūpes procesā un kas var būt bioloģiski, ķīmiski vai fizikāli bīstami. Par galvenajām bīstamības īpašībām veselības aprūpes atkritumu gadījumā tiek uzskatītas:

- infekciozitāte – atkritumi, kas satur dzīvotspējīgus mikroorganismus vai to toksīnus, par kuriem ir zināms vai domājams, ka tie var izraisīt cilvēku vai citu dzīvu organismu saslimšanu“;
- toksiskums – atkritumi, kas pēc vienreizējas vai atkārtotas iedarbības var būt toksiski noteiktiem mērķa orgāniem vai kas izraisa akūtu toksisku iedarbību pēc ieelpošanas;
- kancerogenitāte – atkritumi, kas izraisa vēzi vai palielina tā rašanās iespējamību.

Latvijā daudzprofila slimnīcā katru dienu rodas no 1,1 līdz 1,4 kg atkritumu uz vienu gultas vietu. Līdzšinējā apsaimniekošanas prakse ietver bīstamo infekciozo atkritumu apstrādi, pēc kura atkritumi tiek uzskatīti par nebīstamiem un tiek transportēti uz sadzīves atkritumu poligoniem. Ņemot vērā, ka līdz pat 80% no apstrādātajiem atkritumiem veido plastmasa un tekstils, būtu lietderīgi apsvērt šo materiālu atgūšanas iespējas. Novērtējumā ir izmantota kombinētā pieeja, t. i., statistisko datu un multikritēriju analīze. Tas ļauj ne vien veikt kvantitatīvo un kvalitatīvo analīzi, bet arī piedāvā lēmumpieņemējiem algoritmu dažādu veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanas attīstības scenāriju izvērtēšanai. Par pētījuma objektiem ir izvēlētas divas reģionālās daudzprofila slimnīcas – viena Latgalē un viena Kurzemē.

Pētījums tapis Valsts pētījumu programmā „LATENERGI“.